

RUSIJA I AMERIKA U JAVNOM MNJENJU SRBIJE

MEDIJI I STAVOVI GRAĐANA

**DVOMESEČNI PREGLED
DECEMBAR 2024 - MART 2025.**

Autori

Dragoslav Rašeta
Dimitrije Milić
Miljan Mladenović
Lana Radnić
Mijat Kostić

FEBRUAR 2025.

VIŠE O PROJEKTU

Istraživanje se sprovodi u okviru projekta „Raising Awareness About Foreign Authoritarian Influence“ koji se sprovodi uz podršku *National Endowment For Democracy (NED)* već preko dve godine u sferi prikupljanja podataka za potrebe medijskog monitoringa, fokus grupa, anketiranja građana i analize medija. Stavovi izrečeni u daljem tekstu ne predstavljaju zvaničan stav NED-a.

Rezultate svih dosadašnjih istraživanja možete pronaći na nekom od naša dva organizacijska sajta:

1. novitreciput.org u sekciji *Publikacije*
2. istrazivanja.rs u sekciji *Blog*

NAŠ TIM

U okviru našeg istraživanja angažovano je više ljudi koji se bave različitim projektnim aktivnostima. Kor naše grupe istraživača čine sledeći ljudi:

**Dragoslav
Rašeta**
Monitoring
medija

**Dimitrije
Milić**
Monitoring
medija

**Miljan
Mladenović**
Istraživanja
javnog mnjenja

**Lana
Radnić**
Fokus grupe

**Mijat
Kostić**
Fokus grupe

O istraživanju

Od početka ovog projektnog ciklusa naša organizacija je u medijskom monitoringu evidentirala tendenciju da dve države bivaju najčešća tema domaćih sredstava informisanja. Po broju spominjanja u člancima na najpopularnijim news sajtovima Rusija i Sjedinjene Američke Države zabeležile su ubedljivu dominaciju. Rusija je zbog rata u Ukrajini, koji je počeo neposredno pre početka našeg medijskog monitoringa u martu 2022, bivala logično često spominjana. Ovaj rat je bio česta tema medija, ali je osim borbenih dejstava i pratećih diplomatskih napora, ova država bila je i tema zbog: odnosa prema Srbiji, energetske situaciji u Evropi, delovanja Moskve u drugim delovima sveta i BRIKS događanja. Na drugoj strani, njen zapadni hladnoratovski rival takođe je bio često spominjani akter. Osim zbog američke diplomatije i svetskih zbivanja, američki izbori su ovu državu u 2024. postavili na ubedljivo prvo mesto po broju spominjanja.

Iz tog razloga, naša organizacija je u okviru projekta „Raising Awareness About Foreign Authoritarian Influence“ koji sprovodi uz podršku Nacionalne zadužbine za demokratiju – NED (National Endowment For Democracy) obradila najvažnija aktuelna pitanja koja se tiču ova dva aktera međunarodne politike, kako oni utiču na Srbiju, kako su bili predstavljeni u medijima i koje mogućnosti građani vide od Donalda Trampa i njegove administracije.

Elementi i metodologija

U okviru istraživanja naša organizacija je sprovela medijski monitoring 17 popularnih news portala u Srbiji u periodu od 1. novembra 2024. do 31. decembra 2024.* Zahvaljujući programskoj platformi razvijenoj od strane naše organizacije, naši istraživači obradili su reprezentativan uzorak od 7.268 objavljenih članaka u poslednjem posmatranom dvomesečnom periodu, kao i skoro 180.000 članaka od početka praćenja u martu 2022. Obradeni su tekstovi koji su spominjali na bilo koji način međunarodno relevantne države i saveze (Kina, SAD, Rusija, Ukrajina, Tajvan, EU, NATO,...) i lidere ovih država i organizacija (Džo Bajden, Vladimir Putin, Ursula fon der Lajen, Olaf Šolc, Emanuel Makron, Ši Đinping,...).

Cilj ovog dela istraživanja bio je da utvrdimo na koji način su uticajni mediji u Srbiji predstavljali navedene aktere, da li postoje upečatljivi narativi oko njih ili ključnih međunarodnih zbivanja i promene međunarodne političke situacije, kome su mediji bili u proseku naklonjeniji i da li su u medijima postojale teme koje su bile vezane za ove aktere, a da se ne tiču samo rata u Ukrajini, srpske spoljne politike, ekologije, ekonomske situacije u svetu ili generalnog stanja međunarodne politike. Zahvaljujući našim nalazima iz pregleda medijske slike mogli smo da utvrdimo generalni ton spominjanja navedenih aktera i da identifikujemo narative koji su bili najzastupljeniji. U ovom periodu dodatni napor je investiran u praćenje medijskog izveštavanja o međunarodnim odnosima.

Nakon utvrđenih nalaza iz domaćih medija iz prethodno navedenog perioda, cilj našeg istraživanja bio je da još jednom proverimo kompatibilnost medijske slike o svetskim političkim zbivanjima sa stavovima građana Srbije. U cilju utvrđivanja povezanosti načina predstavljanja aktera u medijima i stavova građana naša organizacija je od 18. do 25. februara 2025. sprovela anketu na reprezentativnom uzorku celokupne populacije Srbije bez teritorije Kosova i Metohije od 1.105 ispitanika i seriju fokus grupa na teritoriji grada Užica. Kroz ukrštanje ova tri izvora, naša organizacija je uspela da dođe do kompletnije slike stanja javnog mnjenja u Srbiji u datom periodu.

*alo.rs, b92.net, blic.rs, danas.rs, espreso.co.rs, informer.rs, kurir.rs, mondo.rs, n1info.rs, nova.rs, novosti.rs, pink.rs, rt.rs, rts.rs, sd.rs, sputnikportal.rs i telegraf.rs

Ciljevi istraživanja

1. Utvrditi kako mediji predstavljaju trendove u globalnoj politici i njihov uticaj na pitanje opredeljivanja Srbije između različitih velikih sila, kao i uticaja na lokalnu situaciju.
2. Utvrditi šta građani Srbije misle o navedenim važnim svetskim političkim pitanjima, ali i uticaju globalne politike na njihovu zajednicu.
3. Utvrditi koliko su ton izveštavanja medija i stavovi građana slični i da li su uzročno povezani, a naročito kada se radi o Rusiji i SAD kao najčešće spominjanim akterima.

Medijski monitoring

U cilju utvrđivanja na koji način mediji u Srbiji mogu imati uticaja na domaće javno mnjenje i stavove građana o spoljnoj politici i ulozi različitih velikih sila, naša organizacija je sproveda medijski monitoring i za poslednji period 2024, od 1. novembra do 31. decembra za 17 uticajnih news portala u Srbiji. Na ovaj način želeli smo da saznamo na koji način su mediji u Srbiji prenosili vesti koje se tiču međunarodnog položaja Srbije i njene spoljne politike, kao i koji narativi vezani za ovu temu su bili prisutni u navedenom periodu. Zahvaljujući platformi koju je našla organizacija razvila i nizu ključnih reči koje se tiču glavnih aktera međunarodne politike, naša organizacija je uspela da identifikuje glavne medijske narative i generalni ton spominjanja najvažnijih političkih aktera u svetu i u kontekstu međunarodne političke i ekonomske situacije, ali i SAD i Rusije kao naročito praćenih aktera.

Cilj ovog dela istraživanja bio je da utvrdimo na koji način su uticajni mediji u Srbiji predstavljali sve u uvodu navedene aktere, da li postoje upečatljivi narativi oko njih, kome su mediji bili u proseku naklonjeniji i da li su u medijima bile prisutne teme koje su bile vezane za spoljnu politiku Srbije, a da se ne tiču već ustanovljenih pravilnosti. Veliki broj članaka spominjao je neke od korišćenih ključnih reči, koje su olakšavale pretragu online spominjanja traženih pojmova.

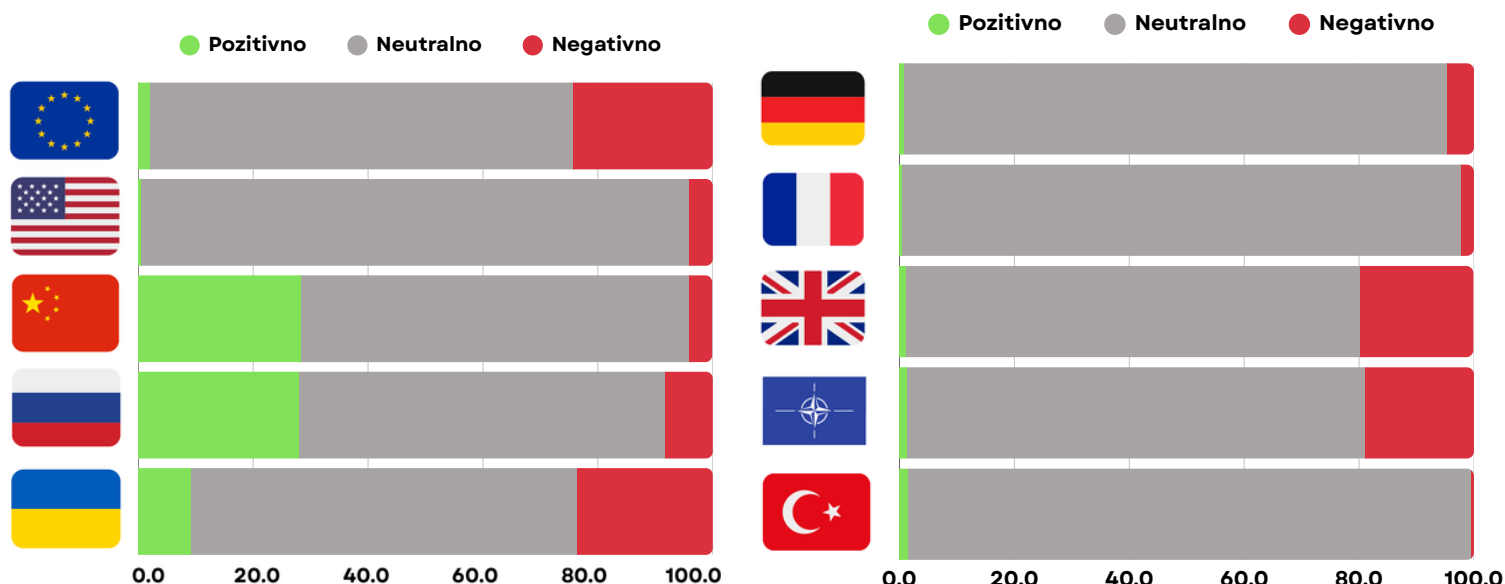
Naš istraživački tim analizirao je medijsku sliku u periodu jul-avgust na reprezentativnom uzorku od 14.883 medijska članaka koji su spominjali neke od aktera. Nakon odstranjivanja članaka koji su irelevantni za analizu i čije spominjanje glavnih svetskih političkih aktera nema politički relevantnu konotaciju, rezultati koji su dobijeni pokazuju izvesne afinitete i trendove na makro nivou, iako je trend pristrasnosti ukupno gledano u velikom padu i u ovom periodu.

U periodu novembra i decembra pitanje rata u Ukrajini nastavilo je da opada sa udelom u odnosu na tada ključno pitanje američkih izbora, te je broj članaka koji obrađuje Rusiju i Ukrajinu nastavio da se pojavljuje u značajno manjim brojevima nego ranije tokom 2023. ili tokom 2022. Ta tema je nastavila da bude jedna od relevantnijih u javnom prostoru, ali manje nego što je to bio slučaj u prvoj polovini 2023. ili tokom 2022. Tema su postali potencijalni mirovni pregovori, a čak su i oni bili povezivani sa kontekstom američkih izbora.

Oko ostalih aktera primetni su obrasci iz prethodnih meseci monitoringa, osim uspona SAD-a kao teme, jer je ova država ponovo imala ubedljivo najviše spominjanja, odnosno bila je tema u skoro svakom trećem članku iz uzorka. Taj rast Sjedinjenih Američkih Država najviše je posledica postepenog uspona teme američkih izbora u javnom prostoru i sve većeg interesovanja medija da se bave ovom temom, ali i velikim interesovanjem domaćih medija za Donalda Trampa i njegove politike i kampanjske aktivnosti.

Rezultati monitoringa

Ukupni rezultati za celokupni posmatrani period od 1. novembra do 31. decembra 2024. na reprezentativnom uzorku od 7.268 članaka

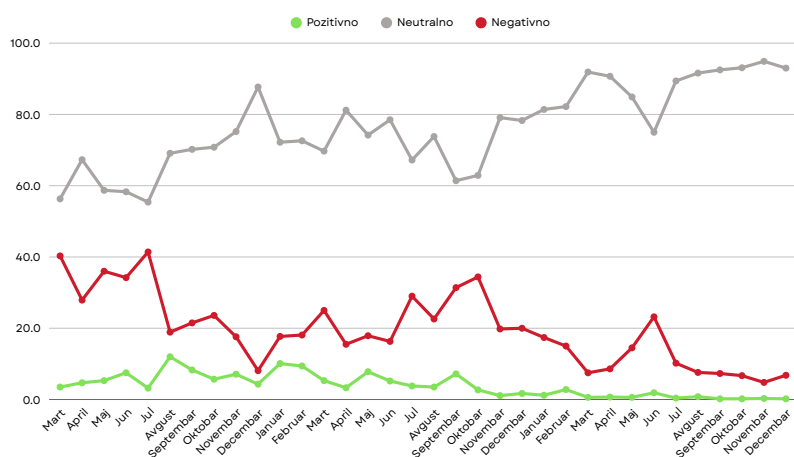
Medijsko izveštavanje o najvažnijim temama međunarodne politike i akterima u ovom polju nastavilo se i u ovom dvomesečnom periodu u obrascima koji su se mogli videti u prethodnih šest meseci. Tema rata u Ukrajini nastavila je svoj dalji pad po udelu članaka u javnom prostoru, jer se našla pod izazovom drugih popularnih međunarodnih aktuelnosti, te su SAD prestige i zaostavile sve ostale aktere na spisku. Izeštavanje o ove dve države zauzelo je negde oko 1/3 medijskog prostora kada se radi o vestima o spoljnim akterima. Pristrasnost u izveštavanju je procentualno pala, ali je ostala u obrascima više kritike Ukrajine, a suficita hvaljenja Rusije i njene uloge u ratu. Ipak, deluje da je kvantitativno pitanje ovog rada sve manje interesantna tema za medije, jer su pitanja Bliskog Istoka i rata u Gazi bila spomenuta oko 1200 puta u ovom dvomesečnom pregledu.

Na drugoj strani, antizapadni sentiment zabeležio je stabilizaciju, gde ponovo niti jedan zapadni akter, država ili organizacija, nije imao neto pozitivnu predstavljenoost. EU se nakon perioda blage pozitivne predstavljenoosti sa kraja 2023. vratila na nešto negativniju reprezentaciju nego inače, da bi i u ovom dvomesečnom periodu predstavljenoost bila negativnija od Sjedinjenih Država. Američka izborna kampanja je zasenila sve ostale teme iz sfere svetske politike i deluje da su mediji koristili temu Donalda Trampa u rekordnom udelu. Skoro svaki treći članak u uzorku je spominjao izbore u Americi na direktan ili indirektan način, gde je sa preko 90% udela bilo neutralno izveštavanje.

Kina je tradicionalno nastavila neto pozitivno izveštavanje, te je u u ovom dvomesečnom periodu bila spomenuta skoro 300 puta, od čega je skoro svaki treći članak bio pozitivan, a svaki 25 negativan. Ova država se u domaćem medijskom prostoru predstavlja pozitivno i kao akter na globalnoj sceni, ali i kao partner Srbije dominantno u ekonomskim odnosima. Pitanja odnosa Kine i Tajvana je skoro pa nestalo u medijima, te je bilo pristutno u svakom desetom članku o Kini.

SAD i američki izbori u medijima

Ukupni rezultati za celokupni posmatrani period od 1. marta 2022. do 31. decembra 2024. na reprezentativnom uzorku od 179.281 članka

Broj spominjanja u uzorku
1.9.2024-31.12.2024.

2541

561

4144*

386

*Na dnevnom nivou skoro
svaki treći članak

Izbori u Sjedinjenim Američkim Državama veoma su zainteresovali domaće medije, što su naši rezultati monitoringa počeli da pokazuju sredinom 2024. Broj spominjanja ove države naglo je porastao, a sa njim se javilo i manje polarizujuće izveštavanje o ovoj državi. Najveći broj vesti počeo je da sadrži dominatno neutralan ton i da se fokusira na prenošenje vesti iz predsedničke kampanje. Udeo neutralnih vesti je tako od proseka od 60-70% u prvoj polovini 2024. ili tokom cele 2023. i 2022, skočio na preko 90%. Tome najveći zaslugu ima prenošenje generičkih agencijskih vesti o izbornim aktivnostima, a koje su se u domaćem medijskom prostoru veoma ponavljale na svim praćenim portalima.

Međutim, ove aktivnosti su dovele do rekordnog spominjanja SAD-a u domaćim medijima, te su kao akter spomenute u 4144 od 14.883 analizirana članka od septembra do decembra 2024. To je podrazumevalo da je skoro svaki treći članak koji je spominjao nekog spoljopolitičkog aktera spominjao Sjedinjene Američke Države, što je veći udeo od spominjanja Rusije ili Ukrajine u vreme najveće medijske popularnosti teme rata u Ukrajini tokom 2022. Ova tendencija je takođe pomogla da Amerika bude najmanje negativno predstavljena od početka praćenja medija na ovom projektu u martu 2022.

Osim spominjanja SAD-a kao pojma, kandidati na spomenutim izborima bili su zanimljivi domaćim medijima, iako u različitom obimu interesovanja. Ubedljivo najveću pažnju domaćih medija zauzimao je Donald Tramp sa 2541 spominjanjem u periodu od septembra do decembra 2024. On je proizvodio veliki broj vesti, a domaći mediji su sem njegovih kampanjskih aktivnosti pokušali da spekuliraju oko njegove buduće politike prema Srbiji. Tada aktuelni predsednik i povučeni izborni kandidat Džo Bajden bio je značajno više spominjan u odnosu na najveći broj ostalih svetskih lidera, ali daleko manje od kandidata Donalda Trampa. Demokratski lider bio je tema 561 članka, odnosno skoro pet puta manje od republikanskog lidera. Izveštavanje o njemu postalo je značajno umerenije pred sam istek mandata. Tada aktuelna kandidatkinja Demokratske stranke, Kamala Haris zabeležila je čak i manje spominjanja od septembra do decembra 2024. od Džoa Bajdena, iako je bila u svakodnevnoj kampanji. Mediji su joj u našem uzorku posvetili samo 381 članak.

Narativi o Americi i Rusiji

Dosadašnja analiza srpskih medija pokazuje da narativi o Rusiji i Sjedinjenim Američkim Državama značajno variraju u zavisnosti od uređivačke politike i političkih preferencija samih medija. Dok prozapadni mediji akcenat stavljaju na autoritarnost Kremlja i ruski uticaj na Balkanu, provladini i proruski orijentisani mediji promovišu revizionističku sliku svetskog poretka u kojem Zapad gubi dominaciju, a Moskva postaje ključni faktor multipolarnog sveta. Ova slika se gradi kroz niz narativa koji ističu rastući ekonomski, vojni i politički značaj Rusije, dok se istovremeno prikazuje da je zapadna dominacija na zalasku zbog unutrašnjih podela, ekonomske stagnacije i neuspešnih spoljnopoličkih intervencija.

Proruski mediji u Srbiji često predstavljaju Rusiju kao zaštitnika tradicionalnih vrednosti, suvereniteta i balansirajuće sile u svetu u kojem Zapad pokušava da nametne svoju volju manjim državama. Pored toga, narativ koji dominira u tabloidima, poput „Informer-a“, „Srpskog telegrafa“ i „Večernjih novosti“, kao i ruskim medijima poput Russia Today i Sputnik.rs jeste da je Rusija, uz Kinu, glavni izazivač postojećeg svetskog poretka koji predvode SAD i NATO. Ovi mediji redovno ističu propuste zapadne politike, kao što su vojne intervencije u Iraku, Libiji i Siriji, čime pokušavaju da relativizuju ruske poteze u Ukrajini i šire. Oni se često predstavljaju kao kontrastni primeri, jer se navedene zapadne intervencije predstavljaju kao agresivnu politiku i imperijalizam, dok se ruske intervencije poput rata u Ukrajini predstavljaju kao nužnost i potez iznuđen zbog ekspanzionizma zapadne politike.

S druge strane, SAD su u ovim medijima često prikazane kao sila u opadanju, zemlja u kojoj dominiraju unutrašnje podele, rastuća kriminalizacija i ekonomska nestabilnost. Poseban obrt u izveštavanju o Americi primećen je tokom poslednjih nekoliko meseci, gde su raniji negativni narativi, koji su SAD predstavljali isključivo kao hegemonističkog aktera sa neprijateljskim stavom prema Srbiji, sada preusmereni ka podršci Donaldu Trampu u kontekstu predsedničkih izbora 2024. godine. Ovaj trend ukazuje na promenu u narativu – SAD su i dalje problematične, ali postoje „dobre“ i „loše“ struje unutar američke politike. Tramp se u proruskim medijima prikazuje kao borac protiv „duboke države“, dok je administracija Džoa Bajdena, a posebno Kamale Haris, označena kao produžena ruka establišmenta koji destabilizuje svet.

Nasuprot tome, nezavisni i prozapadni mediji, poput N1, Nova S i Danasa, kontinuirano naglašavaju ruske pokušaje da utiče na politiku Balkana kroz meke i tvrde mehanizme moći – energetske projekte, propagandu i veze sa pojedinim političkim strankama. Ovi mediji takođe ističu negativne posledice ruskog rata u Ukrajini, posebno u domenu ekonomske nestabilnosti i bezbednosnih pretnji. Kada je reč o SAD, u tim medijima se često prenose pozitivni aspekti američke politike prema regionu, uključujući ekonomske investicije i podršku demokratskim procesima. Međutim, dok su pojedini mediji suzdržani po pitanju Trampa, deo nezavisnih komentatora vidi njegov potencijalni povratak kao pretnju stabilnosti Evrope i transatlantskih odnosa.

Ipak, pojedini provladini mediji povremeno podržavaju američke inicijative, posebno kada su one u skladu sa interesima vlasti u Srbiji. Projekti poput investicija kompanije UGT u solarne elektrane, vojnih vežbi sa američkom vojskom i američkog učešća u izgradnji Moravskog koridora kroz partnerstvo sa Behtelom često se predstavljaju kao pozitivni primeri saradnje sa SAD. U ovim slučajevima, narativ o Americi se privremeno menja – umesto kritike zapadnog intervencionizma, ističe se važnost ekonomske i bezbednosne saradnje koja donosi direktne koristi Srbiji. Time se omogućava balansiranje između tradicionalne proameričke i proruske retorike, u zavisnosti od trenutnih političkih i ekonomskih interesa vlasti.

Kamala Haris, za razliku od Džoa Bajdena, nije toliko polarizujuća ličnost u srpskom javnom mnjenju. Dok je Bajdenova politička prošlost obeležena podrškom NATO bombardovanju Srbije 1999. godine, što ga čini jednim od najnepopularnijih američkih političara u srpskoj javnosti, Haris nema sličan istorijski teret. Njeno ime nije često povezivano sa spoljnopoličkim odlukama koje su imale direktan negativan uticaj na Srbiju, pa je u tom smislu svojevrsna „prazna tabla“ u percepciji srpskih birača. Ipak, zbog opšteg nepovoljnog odnosa prema Demokratskoj stranci u Srbiji, ona se i dalje posmatra sa dozom skepticizma, a pojedini mediji već je predstavljaju kao nastavak Bajdenove politike, posebno kada je reč o odnosu prema Kosovu i američkoj podršci Prištini.

Zanimljivo je da je izveštavanje o Kamali Haris u srpskim medijima bilo izbalansirano tokom izborne kampanje i manje negativno u poređenju sa izveštavanjem o svakodnevnim predsedničkim aktivnostima Džoa Bajdena. Dok su Bajdenove izjave i politički potezi redovno bili predmet oštih kritika, ponekad i kroz senzacionalističke naslove u tabloidima, Haris je tretirana s više neutralnosti. U pojedinim provladinim medijima pojavili su se članci koji je predstavljaju kao mogućnost za resetovanje odnosa Srbije i SAD, a njena relativna politička nepoznanica u srpskoj javnosti omogućila je medijima da oblikuju njenu sliku na više načina. Ipak, kako su se izbori u SAD približavali, tako su mediji dominantno pokrenuli predstavljanje Donalda Trampa kao lidera koji će poboljšati spoljnopolički položaj Srbije.

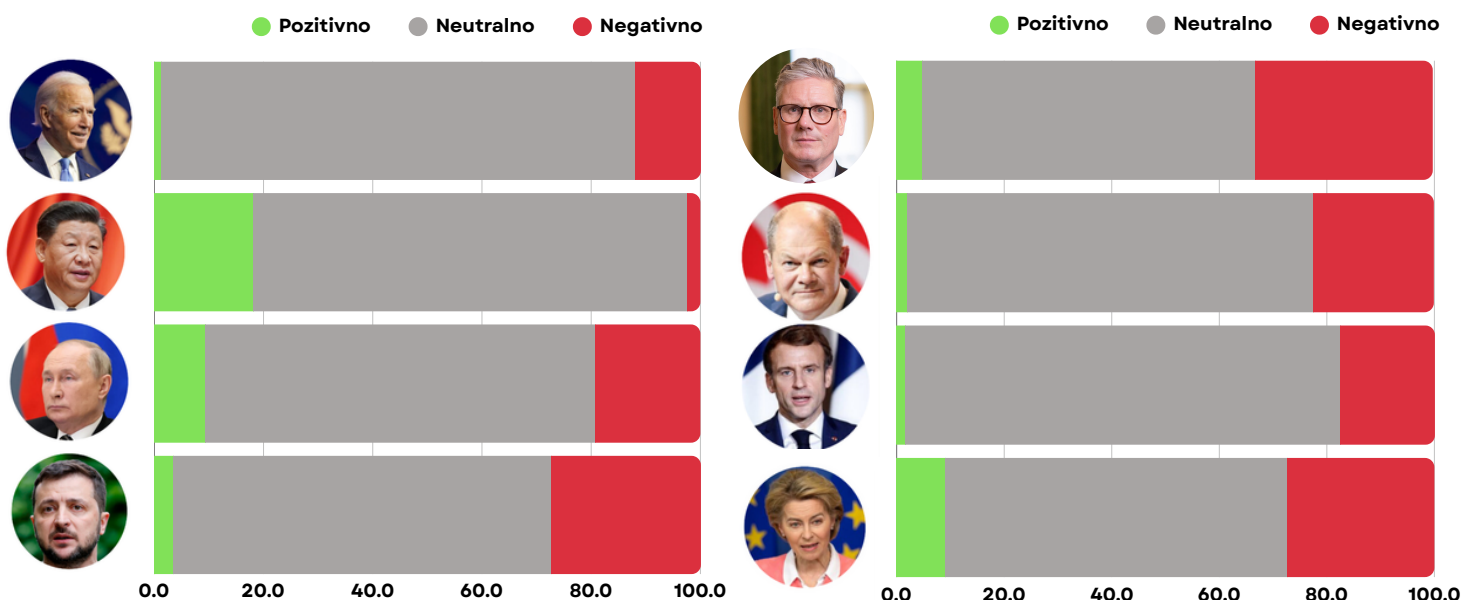
Domaće javno mnjenje gaji određena očekivanja od povratka Donalda Trampa na vlast, jer u percepciji građana postoji pretpostvka da sa krugovima oko republikanskog predsednika postoje bolji odnosi nego sa demokratskim krugovima. Jedan od primera se vidi kroz projekat Džareda Kušnera koji je najavio izgradnju luksuznog hotela na mestu nekadašnjeg Generalštaba, srušenog tokom NATO bombardovanja 1999. godine. Ovaj projekat se u provladinim medijima često predstavlja kao mogućnost dobijanja mnogo šireg uticaja na američku politiku, ali i kao znak potencijalnog jačanja ekonomskih i političkih veza sa Trampovom administracijom. Paralelno, postoji narativ da bi povratak Ričarda Grenela u novu administraciju dodatno poboljšao položaj Srbije, s obzirom na njegov raniji angažman u dijalogu Beograda i Prištine i percepciju da je bio kritičan prema Aljbinu Kurtiju, što mnogi u srpskim medijima vide kao pozitivan signal. Dosta medija je naglašavalo da bi njegovo postavljenje na mesto državnog sekretara promenilo težinu Srbije u Vašingtonu.

Proruski i provladini mediji često spekulišu da bi potencijalni dogovor između Donalda Trampa i Vladimira Putina mogao da dovede do opuštanja tenzija između dve sile, što bi značajno olakšalo poziciju Srbije na međunarodnoj sceni. Ovaj narativ sugerise da bi smanjenje pritiska između Vašingtona i Moskve omogućilo Srbiji veću diplomatsku fleksibilnost, posebno po pitanjima Kosova i sankcija prema Rusiji. Mediji koji zastupaju ovu tezu često ističu da bi Tramp, vođen pragmatizmom i poslovnim interesima, mogao da pronađe modus vivendi sa Kremljom, što bi otvorilo prostor za jačanje srpsko-američkih odnosa bez istovremenog ugrožavanja tradicionalnih veza sa Rusijom. Ovakva očekivanja su posebno izražena među konzervativnim komentatorima i analitičarima koji smatraju da bi Srbija u takvom geopolitičkom kontekstu mogla da vodi suvereniju spoljnu politiku, a često se spominje i potencijalno rešenje „podele Kosova“.

Ukupno gledano, domaće javno mnjenje više teži revizionističkoj poziciji i kritički je orijentisano u odnosu na zapadni liberalni establišment. Očekivanje koje vlada od odnosa sa Rusijom i Sjedinjenim Američkim Državama je da bi detant između dve sile bio optimalna mera za Srbiju i najbolja garancija za buduću spoljnu politiku Srbije, koja je trenutno rastrzana između tradicionalne afekcije prema Rusiji i geografske i ekonomske zavisnosti od zapadnih aktera.

Svetski lideri i medijske pravilnosti

Ukupni rezultati za celokupni posmatrani period od 1. novembra do 31. decembra 2024. na reprezentativnom uzorku od 7.268 članaka

Tokom dve godine analiziranja medijskog prostora u Srbiji i najčitanijih vebajtova za vesti, može se reći da je naša organizacija naišla na skoro pa istovetan način predstavljanja svetskih lidera. Iako su oko pojedinaca postojale izvesne varijacije oko tona izveštavanja o njima, predominatan sentiment bio je nešto negativniji od država koje predstavljaju i nešto manja kvantitativna zastupljenost od samih država i organizacija na čijem su čelu. Osim ovog elementa, najveći broj državnika i lidera organizacija ima relativno srodni odnos pozitivnih i negativnih članaka kroz ceo posmatrani period.

Prva pravilnost je skoro pa konstantna neto negativna predstavljenost zapadnih lidera, gde je ona najmanja uglavnom kod Ursule fon der Lajen, a najveća kod američkog predsedika Džoa Bajdena, a između ta dva ekstrema kada se radi o liderima evropskih država kao što su Francuska, Nemačka i Ujedinjeno Kraljevstvo. U ovom dvomesečnom preseku došlo je do male promene, prvenstveno kroz neutralnije predstavljanje Džoa Bajdena nego inače, jer zbog izlaska iz kampanje se većinski broj članaka vezan za njega sveo na izjave sa predsedničke funkcije koje nisu generisale previše negativnog kod proruskih medija. Ovaj dvomesečni period obeležilo je značajno negativniji stav prema evropskim liderima, te su u solidnoj "crvenoj zoni" bili: predsednica Evropske komisije Ursula fon der Lajen, francuski predsednik Emanuel Makron, nemački kancelar Olaf Šolc i britanski premijer Kir Starmer (češće teme od dvoje svojih prethodnika).

Ruski lider Vladimir Putin vratio se u neto pozitivnu zonu u ovom dvomesečnom periodu sa oko 10% razlike u pozitivnoj i negativnoj predstavljenosti, dok je ukrajinski predsednik Volodimir Zelenski ostao u negativnoj zoni. Kao i u skoro svakom dvomesečnom preseku jedini kontinuitet je neto pozitivna predstavljenost Ši Đinpinga, koja kvantitativno nije učestala, ali je konzistentno pozitivna. Lider ove države skoro da ne generiše negativnu predstavljenost, a kada je ima, ona je više vezana za svetsku politiku nego za odnos Kine prema Srbiji, gde kritika njega skoro da i nema.

Fokus grupe

Organizacija Novi treći put je u Loznici 22. februara održala još jednu seriju fokus grupa u novom ciklusu istraživanja sa posebnim fokusom na uticaj globalne politike na život u gradu Užicu, sa specijalnim akcentom na stranim investicijama koje su u ovom gradu važan element lokalne ekonomije, ali i prisustvu radnika iz drugih država.

Diskusija se sastojala iz nekoliko glavnih tematskih celina tokom kojih su naši ispitanici razgovarali i ispoljavali svoja mišljenja o lokalnim problemima sa kojima se svakodnevno suočavaju, stranim investicijama u Užicu i ovogodišnjim rezultatima spoljne politike Srbije. Heterogeni sastav ispitanika u fokus grupama je imao raznolike stavove kada se radi o međunarodnim kontekstu, ali dosta različita mišljenja kada se radi o lokalnom kontekstu i investicijama.

Lokalni problemi

Jedno od pitanja koje se pokazalo kao najvažnije za život lokalne zajednice je definitivno zdravstveni sistem i njegove manjkavosti. Radi se o obrascu koji se ponavlja u nekoliko prethodnih opština kada se građani sami upitaju da identifikuju najveći problem na lokalnu bez ponuđenih opcija. Zdravstveni sistem u Užicu suočava se sa brojnim problemima, od nedostatka medicinskog osoblja i opreme do administrativnih i finansijskih poteškoća. Iako postoje primeri profesionalnog i srdačnog pristupa zdravstvenih radnika, građani su generalno nezadovoljni dostupnošću i kvalitetom usluga.

Veliki problem predstavlja nedostatak dečjih specijalista („Nema dečjeg fizijatra, dečjeg očnog lekara ni dečjeg imunologa. Za sve to moramo u Beograd,“) za šta se žale roditelji. Takođe, pacijenti koji imaju ozbiljnije zdravstvene probleme često bivaju upućeni u druge gradove („Kardiovaskularni problemi – šalju te na Dedinje. A stent možeš da ugradiš samo u Užicu, ali za ostalo moraš dalje.“). Osim manjka lekara, problem predstavlja i loša opremljenost zdravstvenih ustanova („Užice je centar Zlatiborskog okruga, a nemamo adekvatne aparate, ni na očnom ni na drugim odeljenjima“, „Skener je pokvaren, magnetna rezonanca ne radi, a mnoge preusmeravaju u Čačak ili kod privatnika“).

Pacijenti se takođe suočavaju sa stalnim promenama lekara, što otežava kontinuitet lečenja („Non-stop se menjaju doktori. Odeš kod jednog, sledeći put ga nema i ponovo sve ispočetka,“). Posebno je izražen problem sa školskim lekarima, kojih ima vrlo malo. Zdravstvene ustanove su u lošem stanju – mnoge zgrade nisu renovirane, a građani ističu da se u zdravstveni sistem slabo ulaže („Zdravstveni centar Užice izgleda napušteno, a račun im je u blokadi već 13 godina. Nema novca, a centralizovane javne nabavke samo pogoršavaju situaciju.“). Jedina pozitivna promena koju su приметili jeste renoviranje nekadašnjeg COVID centra.

Mnogi pacijenti ističu da su primorani da idu kod privatnih lekara, iako im to finansijski teško pada („Privatni pregledi me nerviraju, moram da plaćam jer u državnoj bolnici nema termina ili nema opreme.“). Ipak, osoblje u bolnici je često pohvaljeno („Na očnom su me primili srdačno i divno. Osoblje je zaista za svaku pohvalu, problem je samo u opremljenosti.“) Građani su takođe zabrinuti zbog toga što mnogi lekari rade i u državnim i u privatnim ustanovama, što otvara prostor za zloupotrebe („Lekari idu da rade privatno i u državnoj bolnici, to bi trebalo zabraniti.“). Takođe, pominju se i slučajevi korupcije („Skoro je u Gradskoj kući bilo da lekar privatne klinike nelegalno izdaje dozvole za oružje. Kad se jedan odbornik pobunio, lekar je došao da se bije sa njim.“)

Jedan Užičanin je podelio svoje negativno iskustvo sa dijagnostikom, koje oslikava širi problem sa kvalitetom zdravstvene usluge („Pre osam godina sam uboden nožem na poslu i izvađena mi je slezina. Odem na kontrolu i doktorka mi kaže da mi je slezina u redu. Kad sam rekao da mi je izvađena, naljutila se, pogledala opet i rekla da mi je ostao mali deo. Odem kod trećeg lekara, on se lepo nasmeje i kaže da se slezina ili vadi cela ili se ne vadi. Zato savetujem svima da uvek idu kod drugog lekara, ali da mu ne kažu da su već bili kod nekog drugog.“) Ova priča ilustruje ne samo problem s dijagnostikom, već i nepoverenje građana u zdravstveni sistem, što ih često tera da traže drugo mišljenje i dodatne preglede, bilo u drugim gradovima ili kod privatnika.

Ekonomske prilike u gradu

Tema zapošljavanja izazvala je podeljena mišljenja. Dok neki smatraju da „ima posla za one koji žele da rade“ drugi su ukazali na problem niskih plata i loših uslova rada. Mnogi mladi ljudi u Užicu, prema mišljenju učesnika, biraju da provode vreme u kafićima, voze kola i koriste moderne telefone, dok na gradilištima i u poljoprivredi rade radnici iz inostranstva, poput Turaka i Nepalaca. Jedan od učesnika fokus grupe izjavio je: „Na gradilištu pored rade Turci, a ovde omladina sedi po kafićima, ima posla ko hoće da radi.“ Iako po njihovim rečima postoji posao za sve koji žele da rade, mladi često biraju poslove sa boljim uslovima („Nije bilo teško da se u naše vreme ustaje u 5 ujutro, ali omladina je lenja,“). Pored toga, prisutna je i pojava da se zapošljavanje u nekim slučajevima svodi na političke veze, što je potvrđeno izjavama učesnika („Mogu ljudi da se zaposle ako su članovi vladajuće stranke, dok za ostale važe nemogući uslovi“).

Članstvo u političkoj stranci, prema rečima učesnika, može biti ključ za dobijanje posla u javnom sektoru. Iako se spominju sezonski poslovi, poput rada u hladnjačama ili u poljoprivredi, koji su dostupni mladima, uslovi rada često nisu optimalni, a plata je niska („Mladi mogu lako da nađu sezonski posao kao konobar ili šanker, ali to je samo privremeno i više da se skupe pare za more ili džeparac“). Za mnoge ljude, rad u javnom sektoru postao je sinonim za političko zapošljavanje, a osoba koja nije član stranke može imati poteškoće u pronalaženju stalnog zaposlenja („Zaista ne mogu da nađem posao, jer nisam član SNS-a, već aktivan član DS- a i to mi je veliko opterećenje i kod privatnika“). U ovoj atmosferi, i mladi koji žele da rade suočavaju se sa izazovima. „Ima posla, ali se moraš uklopiti u sistem,“ zaključuje jedan od učesnika.

Infrastruktura i strani uticaj

Po pitanju infrastrukture u gradu javilo se i kontroverzno pitanje stranog uticaja i generalnog zadovoljstva ovim elementom života u gradu. Generalni utisak je da su ispitanici bili zadovoljni gradskim prevozom, ali su pomenuli i dodatne izazove vezane za povezanost sa drugim mestima u okrugu. Prema rečima učesnika, povezivanje Užica sa okolnim mestima, poput Jelove Gore i Nove Varoši, postalo je bolje (*„Povezano je prema Jelovoj Gori i Novoj Varoši, a autobuske karte su vrlo povoljne, 100 dinara po karti.“*). Takođe, prevoz do Beograda je povoljan, jer je cena karte za voz iz Užica do Beograda 670 dinara, dok je taksi cena sa početnom tarifom od 270 dinara (*„Novim vozom je povoljan prevoz do Beograda, karta iz Užica je 670 dinara.“*). Iako postoji dobar međugradski saobraćaj, većina Užičana ne koristi prevoz zbog male veličine grada, ali se povezanost sa okolnim selima ocenjuje kao dobra i redovna.

Jedan od značajnijih infrastrukturnih projekata u Užicu je izgradnja obilaznice, koja je postala predmet političkih obećanja. Iako je obilaznica bila planirana još 2006. godine, sa početnim budžetom od 16 miliona evra, radovi su često stajali. (*„Obilaznica je trebala da se pravi 2006. godine, ali je sve stalo, most iznad reke nije mogao da se gradi.“*) Ipak, nedavno je započeta izgradnja nove obilaznice koja će povezivati Užice sa drugim delovima grada, ali i sa infrastrukturnim projektima poput izgradnje mosta od magistralnog puta do Tvrđave. Na ovom projektu angažovana je **kineska kompanija Power Construction Corporation of China Limited**, koja trenutno radi na izgradnji obilaznice.

Učesnici su smatrali da se tema izgradnje infrastrukture, posebno oko okretnice i tunela prema Bajinoj Bašti, koristi kao politička platforma za podizanje rejtinga i bili su skeptični u vezi sa stvarnim završetkom tih projekata: *„Tema okretnice se koristi za dizanje rejtinga od 1983. godine“* rekao je jedan od učesnika, ukazujući na dugogodišnje političke pokušaje koji nisu dali konkretne rezultate. Iako je izgradnja tunela prema Bajinoj Bašti najavljivana, postoji duboko nepoverenje među građanima da će projekat biti stvarno realizovan (*„Skeptični smo da će se to stvarno izgraditi uz svu efikasnost Kineza, politička obećanja, ali niko ne veruje da će se ostvariti.“*). Ispitanici su pokazali sumnju prema kineskim partnerima naglašavajući sumnju da će obećani infrastrukturni radovi ikada biti završeni.

Taj dugogodišnji problem ostaje u senci političkih obećanja, dok realni napredak u infrastrukturi ostaje spor i neizvestan iz ugla učesnika istraživanja. Radovi su započeti, ali su brzo stali. Prema rečima ispitanika, kao razlog za zastoj navodi se da most iznad reke ne može da stoji, iako su planovi predviđali da obilaznica ide od Kadinjače ka kamenolomu. U međuvremenu, pojavila se nova ideja – obilaznica na drugoj strani grada, uz izgradnju mosta koji bi povezivao magistralni put sa Tvrđavom. Međutim, mnogi smatraju da je to besmisleno rešenje (*„Samo budala može da traži drveni put od starog magistralnog puta do Tvrđave. Ako se napravi obilaznica, niko neće tim putem dolaziti osim nas Užičana, koji znamo lakši i bliži put.“*)

Pored toga, postoje ozbiljni problemi sa odronima duž cele trase. Radovi na obilaznici u brani i kanjonu doveli su do nestabilnosti terena, što je rezultiralo zatvaranjem pešačke staze, a odroni su i dalje prisutni bez adekvatnog saniranja. („Odroni stoje mesecima, ništa se ne rešava. Ne verujem ni da Kinezi ni bilo ko to može da to reši“) Iako su pojedini radovi izvedeni, njihov kvalitet i trenutni stepen dovršenosti su problematični – delovi trase su ostavljeni u lošem stanju, što je dovelo do problema poput odrona, otežanog saobraćaja i povećane opasnosti za vozač („Svi znamo da su radovi počeli pre skoro dvadeset godina, ali ono što danas imamo je ruglo i pretnja za bezbednost. Ko god vozi ovuda, zna koliko su klizišta postala ozbiljan problem“)

Kineska imigracija i uticaj na zajednicu

Užice je tradicionalno bilo grad sa malo doseljenika, ali poslednjih godina sve više stranih radnika dolazi zbog infrastrukturnih projekata, ekspanzije građevinskog sektora i trgovine, ali i manjka domaće radne snage. Među najbrojnijima su Kinezi, koji su se uselili u barake van gradskog područja u solidnim brojevima po rečima ispitanika. Međutim, nije sasvim jasno da li su svi angažovani na građevinskim projektima ili rade u kineskim trgovinama koje već decenijama posluju u Užicu. „Ne znamo da li su iz kineske robne kuće ili sa gradilišta, ali nisu naišli na loše reakcije,“ komentarisao je jedan Užičanin.

Pored Kineza, na gradilištima u Užicu rade i Turci, a odnedavno su приметni i Nepalci, koji su angažovani u različitim sektorima, a neki od njih rade i u čuvenoj fabrici za preradu mesa „Zlatiborac“. Ipak, lokalno stanovništvo nema problema sa njihovim prisustvom („Nismo imali problema ni sa Turcima, ni sa Kinezima, ni sa Nepalcima. Ljudi ih prihvataju bez zadržke. Kulture su različite, ali to nije prepreka za dobru saradnju,“). Posebno zanimljiv primer integracije Kineza u zajednicu jeste otvaranje vrtića Jihai Mama Vong, koji su učesnici u šali, posprdno, nazvali „Mau Mau“ jer ne mogu da zapamte ime. „Divan poklon od Kineza,“ prokomentarisao je jedan Užičanin, ukazujući na to da su Kinezi postali deo lokalne sredine i da se trude da doprinesu zajednici.

Ispitanici su istakli da su Užičani generalno poznati po svojoj tolerančnosti i otvorenosti prema različitim kulturama. Iako je grad relativno mali i nije imao veliku migraciju stranaca u prošlosti, prisustvo Kineza, Turaka i Nepalaca nije izazvalo negativne reakcije. „Nemamo problema sa strancima uopšte. Ljudi su ovde gostoprimljivi i prihvataju one koji dođu da rade i žive sa nama,“ istakao je jedan učesnik razgovora. Tolerancija se ogleda i u svakodnevnim interakcijama. Mnogi Užičani rado komuniciraju sa strancima i primećuju da su radnici iz Turske i Nepala posebno srdačni. „Turci se obraduju kad ih sretnemo, lepo pozdrave, ljubazni su. Nepalci su isto fini ljudi, rade svoj posao i ne prave probleme,“ kaže jedan Užičanin.

U poređenju sa nekim drugim gradovima u Srbiji sa velikom kineskom radnom imigracijom, Užice nije imalo veće incidente ili sukobe vezane za strance. Ovo pokazuje da je lokalna zajednica spremna na promene i da prihvata ljude iz različitih kultura, pod uslovom da oni poštuju lokalne običaje i pravila (*„Kulturološke razlike nisu problem kad postoji poštovanje. Ovde nema otpora prema strancima, a rast cena nekretnina nije povezan s njima, kako neki vole da pričaju, „Kinezi kao Kinezi, nama jesu strani, ali dokle god ne prave kaos i nisu problem, oni nisu problem ni za mene. Veći su problem ovi migranti iz muslimanskih zemalja, ali ih mi nešto nismo ni imali.“*).

Užičani, uprkos izazovima kao što su ekonomska situacija i infrastrukturni problemi, ostaju otvoreni i tolerantni, što pokazuje da je grad spreman da prihvati promene i nove ljude koji dolaze da rade i žive u njemu. Za razliku od gradova poput Bora, Zrenjanina ili Majdanpeka gde postoji averzija prema kineskim radnicima i menadžmentom u preduzećima, Užice nije pokazalo taj vid sentimenta u ispitanicima u našim fokus grupama.

Inflacija i uticaj ruske imigracije

Prema iskazima ispitanika, cene nekretnina i potrošačkim dobara u Užicu su od 2019. godine porasle za gotovo duplo, što je izazvano nekoliko faktora po rečima ispitanika. Iz njihovog ugla to se desilo pre svega dolaskom velikih trgovinskih lanaca, koji diktiraju cene. Istaknuto je da veliki trgovinski lanci imaju značajan uticaj na tržište, te da su zbog njihove prisutnosti cene postale nedostupne za mnoge građane (*„Diktiraju cene veliki lanci, zato ljudi bojkotuju...“*). Zlatibor, kao popularna destinacija, takođe je značajno podigao cene nekretnina, dok je specifičan problem što je došlo do naglog rasta cena na tržištu, bez realne potrebe za tim (*„Zlatibor je problem za cene nekretnina, digao cene i to je jasno kao dan“*).

Pored toga, ispitanici su prepoznali da je rast cena povezan sa dolaskom izbeglica iz Rusije i Ukrajine nakon ruske invazije 2022. godine, ali su se složili da njih nema u tolikoj meri u Užicu i nisu smatrali njihov dolazak glavnim uzrokom porasta cena kao u drugim gradovima. Bez obzira na to, složili su se da je situacija u Ukrajini uticala na porast cena na tržištu, ali su krivicu našli u zakupcima a ne u stanodavcima. *„Nije lud onaj što traži 1.750 evra za kvadrat, nego onaj što plaća,“* izjavio je jedan ispitanik, dodajući da su montažne kuće jeftinija i bolja alternativa.

Više ispitanika je naglasilo da najveći problem u Užicu i okolini nije dolazak stranaca nego rast cena izazvan nesrazmernim povećanjem vrednosti nekretnina (*„Nema Ukrajinaca i Rusa u Užicu, oni su na Zlatiboru,“*). Nekolicima ispitanika je dodatno istaknulo da oni koji diktiraju cene zakupa nekretnina često nisu ni stranici, već lokalni investitori. Stan u Užicu koji je nekada koštao 150 evra sada se izdaje za 300 evra, što je postalo veliki problem za građane. Međutim, Zlatibor ostaje ključni faktor u rastu cena, a manje uticaj imigracije iz Rusije.

Istraživanje javnog mnjenja

U sledećoj fazi istraživanja naša organizacija je sproveda istraživanje javnog mnjenja radi boljeg uvida u stavove građana o spoljnoj politici Srbije i svim pratećim posledicama u sferi međunarodne politike i posledica po Srbiju. Anketa je sprovedena na nivou Srbije (bez Kosova) od 18. do 25. februara sa ciljem reprezentativnog uzorka populacije.

Istraživanje javnog mnjenja je sprovedeno na reprezentativnom uzorku od 1.050 ispitanika. Istraživanje je sprovedeno u okviru onlajn panela (CAWI) koji naša organizacija razvija od 2021, a ovaj upitnik se sastojao od ukupno 23 obavezna i 4 uslovnih i neobaveznih pitanja. Prosečno vreme popunjavanja upitnika iznosilo je 13 minuta i 21 sekundu (iz računice izbačeni najniži i najviši autlajeri), te je po efikanosti popunjavanja u proseku naših prethodnih anektnih istraživanja stavova građana. Margina greške sa intervalom poverenja od 95% iznosi 3,16%, a prilikom istraživanja je za prikupljanje podataka iz odgovora naših ispitanika korišćen softver Zoho Survey. Za obradu podataka korišćeni su softver: IBM SPSS, DATAtab i SSCI Rim Weight. Stratifikacija uzorka je vršena na osnovu kriterijuma godina ispitanika-nivoa stečenog obrazovanja-pola i regiona i etničke pripadnosti.

U tematskom smislu istraživanje je ovaj put više bilo usmereno na poziciju Srbije u aktuelnim političkim okolnostima u svetu, ali i na to kako naši građani gledaju na globalnu politiku i ulogu Srbije u svetu, kao i odnose Srbije i glavnih zapadnih sila i politika vlade. Pojedina pitanja postavljena i u prvoj anekti u junu 2022. godine, uključena su i u ovu anketu, radi merenja trendova podrške za različite hipotetičke spoljnopoličke poteze Srbije, kao što su ulazak u EU i NATO. Ta dva pitanja pokazala su solidne varijacije podrške u dvomesečnim preseccima, te uprkos mogućoj percepciji repetitivnosti, našoj organizaciji je bilo važno da meri pad ili rast popularnosti članstvu u ova dva saveza država.

Zbog aktuelizacije teme BRIKS-a (organizacija koja okuplja Brazil, Rusiju, Indiju, Kinu, Južnoafričku Republiku i nove članice) u našim nalazima medijskog monitoringa, naša organizacija je uvrstila i pitanje hipotetičkog učlanjenja u ovu organizaciju kao temu. Inteziviranje spominjanja ove teme u proruskom delu medija i od strane dela političkih aktera u Srbiji, ovo pitanje postalo je važno i u generalnom razmatranju spoljne politike Srbije. Dok je u istraživanjima podrška za NATO i EU članstvo mahom varirala, te se EU kretala od većinske podrške za članstvo ka većinskom protivljenju, podrška za članstvo u BRIKS-u je bila manje ili više konzistentno natpolovična, ali je organizacija odlučila da nastavi merenje ovog trenda. Pitanje sankcija Rusiji je nestalo iz javnog prostora, ali i dok smo merili podršku ovom vidu hipotetičkog poteza Srbije na dvomesečnom nivou, procenti se gotovo nisu menjali, te smo odustali od uključivanja ovog pitanja u dalje ankete.

Pitanje koje se najduže u kontinuitetu nalazi pred našim ispitanicima je pitanje perpcpcije najvažnijih ekonomskih i političkih partnera Srbije. U ovom pitanju postoji najveći kontinuitet neprestanog anketiranja naših građana od avgusta 2022. i u ovoj anketi je takođe postavljeno. Podrška u ekonomskoj i političkoj sferi je bila volatilna, te iako su mahom prvoplasirani akteri bili isti, varijacije u procentima su bile ogromne i deluje da su spoljnopolička zbivanja imala velikog uticaja na njih. Zbog toga ova prva anketa koju je naša organizacija sproveda u 2025. je bila korisna kao presek stanja javnog mnjenja na početku 2025, ali i stupanja novog američkog predsednika Donalda Trampa na dužnost.

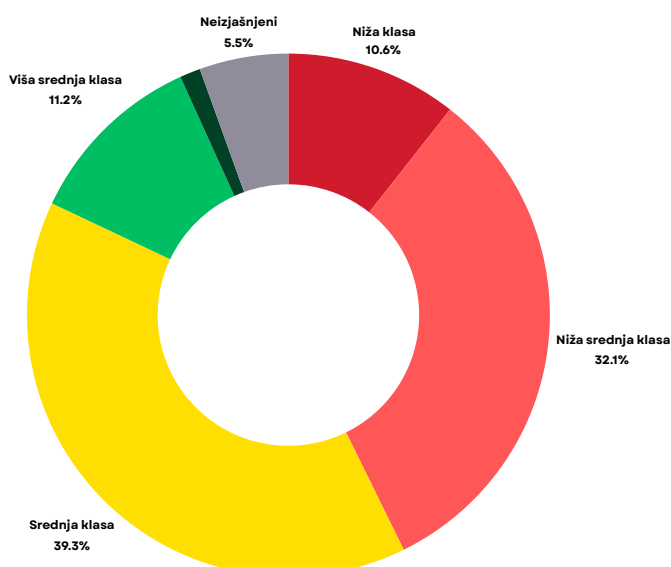
Ekonomska pitanja

Tokom naših ranijih istraživanja primetili smo trend naglašavanja inflacije kao velikog problema za životni standard naših građana. U ovoj anketi posvetili smo jedan deo pitanja i ekonomskim temama koje imaju uticaja na život građana. Za početak, u ovoj anketi smo pokušali da saznamo kako u klasnom smislu ispitanici na sebe gledaju bez obzira na konkretna primanja, te smo saznali da 39,3% njih sebe definiše kao srednju klasu, dok još 32,1% njih sebe kategorizuje kao nižu srednju klasu. Ove dve ekonomske kategorije zauzimaju preko 2/3 udela klasne distribucije u našem uzorku. Osim ove dve klase, skoro pa identičan procenat ispitanika (oko 10%) na sebe gleda kao višu srednju klasu ili nižu klasu, dok samo 1,3% učesnika ove ankete je sebe definisalo kao višu klasu (najviša ponuđena u ovoj anketi na socioekonomskoj skali). Kao i uvek kada se radi o pitanjima finansijskog statusa, postoji relevantan udeo ispitanika koji nisu zainteresovani da se izjasne, te je oko 5,5% iskoristilo mogućnost da odbiju izjašnjavanje oko ovog pitanja.

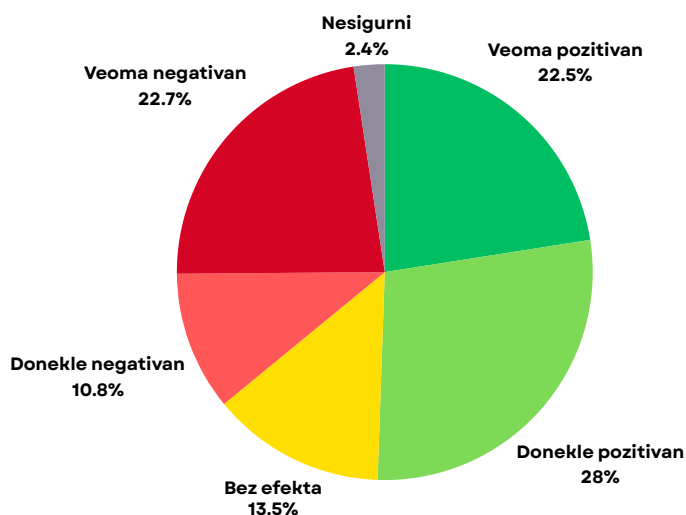
Kada se radi o ličnim finansijama, pitali smo ispitanike da uzevši u obzir sve eventualne okolnosti (gubitak/dobijanje posla, odlazak u penziju, poslovno napredovanje,...), kako bi uporedili svoj životni standard danas u odnosu na pre tačno godinu dana? Samo 11,9% njih smatralo je standard značajno boljim i još 15,4% da je donekle bolji. Najveći udeo ispitanika, njih 31%, smatrao je da je njihov standard isti, dok je njih 23,7% smatralo da je donekle lošiji i još 17,9% da je veoma lošiji. U tom smislu, deluje da postoji ravnomerna raspodela oko percepcije kretanja ekonomskog standarda građana.

Zbog čitavog niza naših fokus grupa koje su bile posvećene stranim investicijama i njihovim uticajem na lokalnu ekonomiju, želeli smo da saznamo mišljenje naših građana o ovoj temi kvantitativno na nivou cele Srbije. Građane smo pitali da li smatraju da strane investicije imaju pozitivan ili negativan efekat po lokalnu ekonomiju u Srbiji. Čak 22,5% ispitanika reklo je da je njihov efekat veoma pozitivan i još 28% da je donekle pozitivan, a 13,5% smatra da one nemaju naročitog efekta. Kada se radi o skepticima, 10,8% smatra da je njihov efekat donekle negativan, a 22,7% njih smatra da je efekat stranih investicija veoma negativan.

Kako biste sebe kategorizovali najpribližnije na ekonomskoj skali?

Da li smatrate da strane investicije imaju pozitivan ili negativan efekat po lokalnu ekonomiju u Srbiji?

Spoljna politika Srbije

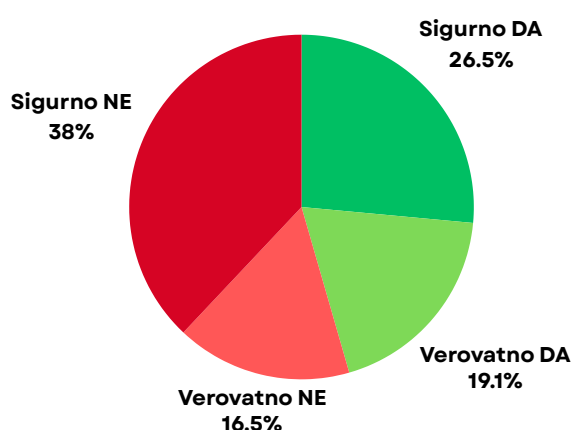
Nivo evroskepticizma stabilizovao se na procentima koje smo viđali u anketama iz juna, avgusta i oktobra 2023, sa relativno sličnom strukturom protivnika i podržavalaca članstva u Evropskoj uniji. Kada se iz uzorka izbace neodlučni glasači (njih oko 7%) za ulazak u Evropsku uniju sigurno bi glasalo 26,5%, a verovatno za još 19,1% opredeljenih učesnika ove ankete, dok bi sigurno protiv glasalo 38%, a verovatno protiv još 16,5% ispitanika. U ovoj anketi primetna je značajnija depolarizacija javnog mnjenja oko ovog pitanja, odnosno rast ispitanika koji su verovatno za ili protiv na račun onih sigurnih u svoj izbor i neodlučnih. Deluje da je veći broj učesnika ankete kolebljivii prema ovom pitanju nego što je to bio slučaj u 2022, kada je broj sigurnih ispitanika primetno rastao iz ankete u anketu.

Kada se radi o hipotetičkom ulasku u NATO, udeo neodlučnih je značajno manji i čini malo više od 4% ispitanika. Ukoliko se oni isključe iz uzorka, oko 10,3% opredeljenih ispitanika bi sigurno glasalo za, i još 7,4% bi verovatno bilo za, dok bi sigurno protiv bilo čak 70,1% i verovatno protiv još 12,2% ispitanika. Ovaj rezultat predstavlja blagi pad podrške ulasku u Severnoatlansku Alijansu u odnosu na prethodnu anketu, ali značajno viši procenat nego što je to bio slučaj tokom nekoliko dvomesečnih anketa u 2022.

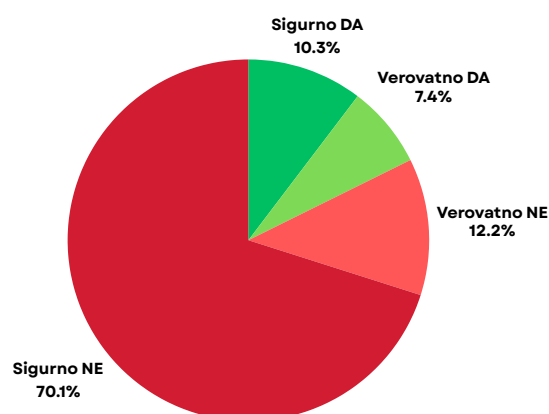
Kada se radi o pitanju članstva u BRIKS-u primetna je konzistentna podrška učlanjenju kod oko polovine populacije, ali i nešto veći broj neodlučnih nego kada se radi o prethodna dva pitanja (oko 10%). Ukoliko se neodlučni zadrže u uzorku, s obzirom da je to po ovom pitanju skoro svaki deseti ispitanik, ulazak u BRIKS bi sigurno podržalo 36% ispitanih i još 17% njih bi to verovatno učinilo. Kada se radi o protivnicima udeo verovatnih protivnika je blago iznad 11%, dok bi protiv ovakvog vida spoljnopolitičke odluke bilo 28% učesnika ankete. Primetan je pad nedolučnih ispitanika u odnosu na prethodne ankete i rast sigurnih u članstvo i onih koji bi verovatno bili protiv.

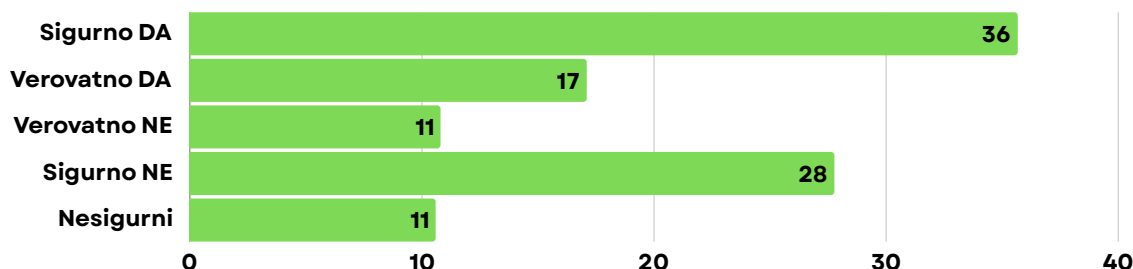
Srbija u Evropskoj uniji

Srbija u NATO-u

Referendum BRIKS

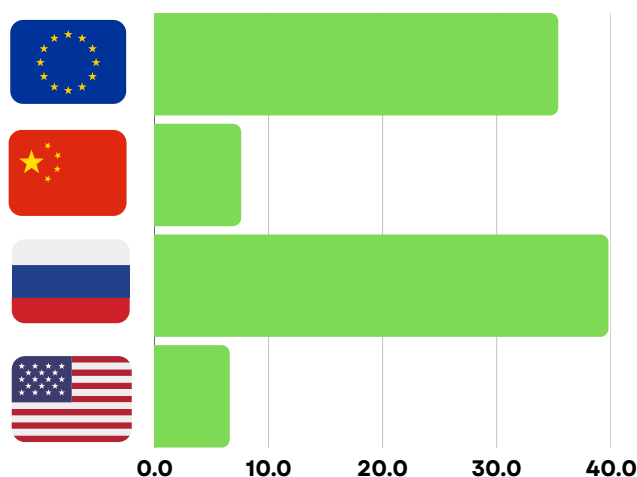

Kada se radi o rangiranju najvažnijih političkih i ekonomskih partnera Srbije, razlike između ove dve kategorije su prisutne i u ovom istraživanju uz par novina. U političkoj sferi, Rusija je ponovo bila prvoplasirana, sa udelom od 39,8% ispitanika koji je vide kao glavnog političkog partnera Srbije. Ovaj procenat predstavlja blagi pad u odnosu na prethodno istraživanje iz decembra 2024. Kina je u političkoj sferi doživela strmoglavi pad i u političkoj sferi nije zabeležila slabiji rezultat sa tek 7,6%. Na osnovu dosadašnjih obrazaca pokazalo se da je pozicija Kine u ovoj sferi direktno uslovljena posetama kineskih zvaničnika kada dolazi do rasta podrške, a njih već duže vreme nije bilo u medijskom prostoru. Evropska unija je zabeležila je solidan rezultat od 35,4% i ponovo se našla blago ispod Rusije. Novina je i rast SAD-a na skoro 7% udela, što je rekord u našim anketama i izvesno je proizvod stupanja Donalda Trampa na vlast kao zapadnog lidera sa solidnim rejtingom i izbalansiranim predstavljanjem u domaćim medijima.

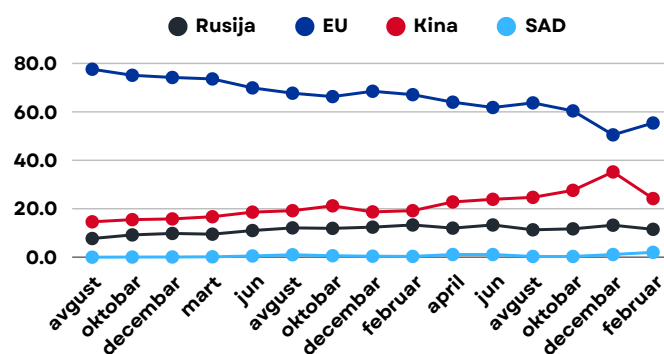
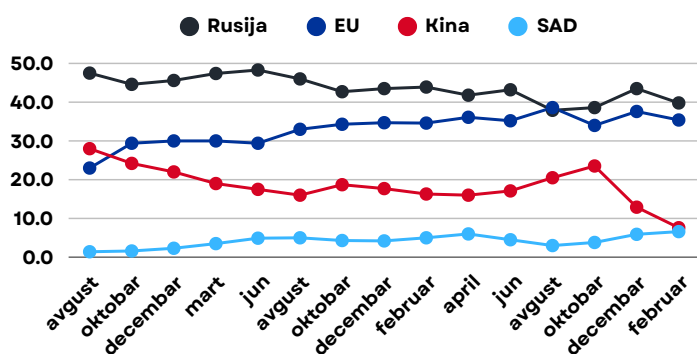
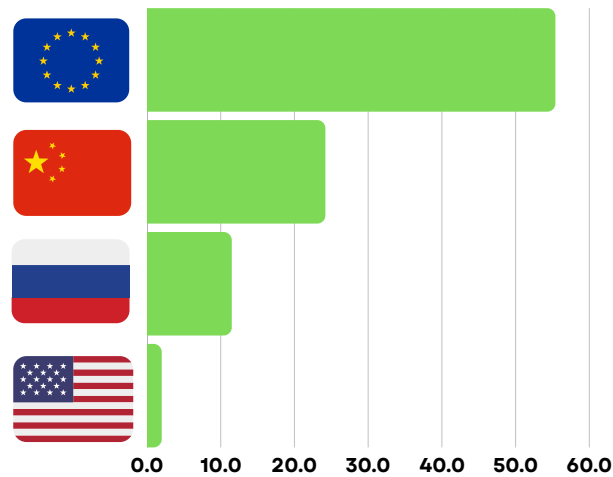
U ekonomskoj sferi, Evropska unija je kao glavni ekonomski partner zabeležila blagi rast procenata u istraživanju sa 55,4% ispitanika koji je smatraju za glavnog ekonomskog partnera. Kina je zabeležila pad u ovoj sferi sa 35,2% ispitanika iz decembra na 24,2% ispitanika u ovom februarskom istraživanju. Rusija i SAD su ostale na sličnim obrascima iz prethodnih anketa, gde je prva država zabeležila sada 11,5% udela kod učesnika anketa, a SAD samo 2%.

Istraživanje javnog mnjenja je sprovedeno na reprezentativnom uzorku od 1.050 ispitanika na teritoriji Srbije (bez Kosova i Metohije) od 18. do 25. februara

Ko je glavni politički partner?

Ko je glavni ekonomski partner?

Poverenje u Trampa

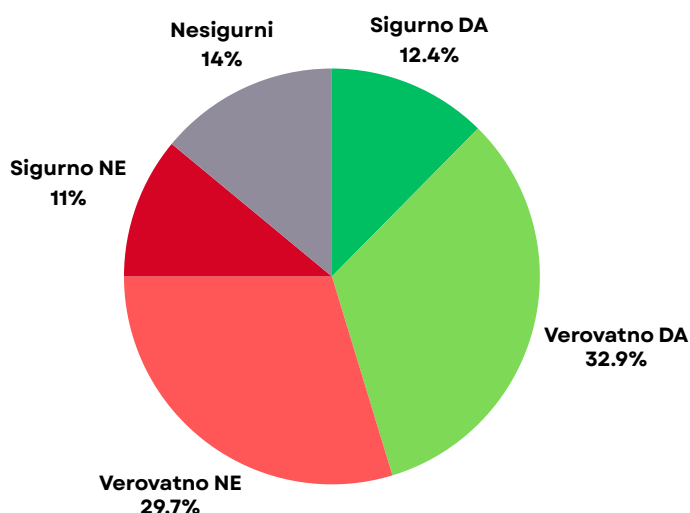
S obzirom da je u našim prethodnim istraživanjima, ali i u medijskom monitoringu, Donald Tramp često posmatran afirmativno, želeli smo da u ovoj anketi saznamo šta naši građani misle o njegovim mogućnostima na vlasti i hipotetičkim potezima. Nakon izborne pobede i stupanja na vlast u periodu neposredno pre sprovođenja ankete Donald Tramp je najavljiavao neke od važnijih politika za domaće javno mnjenje kao što je primera radi završetak rata u Ukrajini. Želeli smo da vidimo da li naši ispitanici vide tu mogućnost kao realističnu, kao i kakva su im očekivanja oko odnosa novog-starog američkog predsednika prema Srbiji i odnosima dve zemlje.

Kada se radi o budućem odnosu prema Srbiji deluje da su ispitanici značajno optimističniji nego u prethodnoj anketi iz decembra 2024.. Na pitanje da li smatraju da će se sa njegovim dolaskom na vlast odnosi sa Srbijom poboljšati njih 12,4% smatra da sigurno hoće, a još 32,9% da će se to verovatno dogoditi. Kada se radi o skepticima oko 11% učesnika ankete sigurni su da poboljšanja neće biti, dok još 29,7% smatra da do njega verovatno neće doći. Nesigurno je 14% učesnika ankete. Na osnovu poređenja rezultata sa istim pitanjem iz ankete iz decembra 2024, primetan je značajan rast optimizma, gde se njihov udeo (verovatno i sigurno DA zbirno) povećao sa oko 33% na 45,3%, a udeo pesimista (verovatno i sigurno NE) pao sa 56,3% na 40,7%.

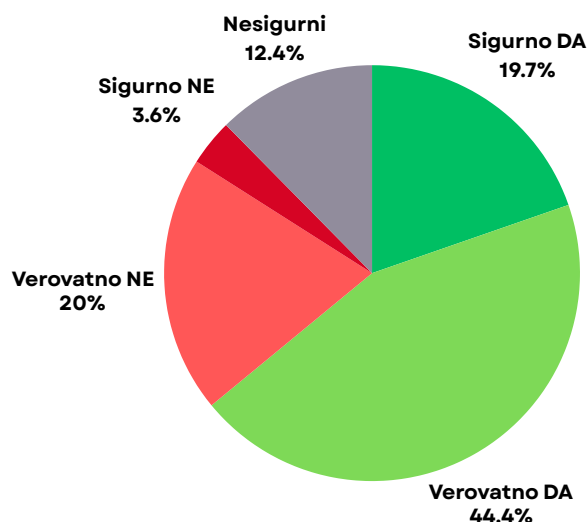
Kada se radi o Trampovim mogućnostima oko završetka rata u Ukrajini, takođe postoji rast vere u Trampa i njegovu mogućnost za rešenje, a tek 12,4% ispitanika je nesigurno. Da će novi stari američki predsednik završiti rat u Ukrajini smatra sigurno 19,7% učesnika ankete i još 44,4% smatra da će se to verovatno desiti. Da se to sigurno neće desiti smatra 3,6% anketiranih, a još 20% njih smatra da se to verovatno neće desiti. Veliki rast poverenja u Trampa javio se u odnosu na decembarsku anketu iz pula tada nesigurnih učesnika.

Istraživanje javnog mnjenja je sprovedeno na reprezentativnom uzorku od 1.050 ispitanika na teritoriji Srbije (bez Kosova i Metohije) od 18. do 25. februara

Da li smatrate da će se odnosi Srbije i SAD-a poboljšati sa dolaskom Donalda Trampa na vlast?

Da li smatrate da će Donald Tramp na vlasti završiti rat u Ukrajini?

Glavni zaključci

- Najpopularniji mediji u Srbiji su ostali antizapadni, gde su svi akteri povezani sa mejnstrim zapadnom politikom negativno predstavljeni, uključujući i Evropsku uniju koja je u nekoliko ranijih meseci uspeła da dođe do blage pozitivne predstavljenosti, a sada je zabeležila negativni skok. Mogući pozitivan izuzetak biće Donald Tramp na osnovu prvih nalaza.
- SAD su bile ubedljivo najpopularnija tema i značajno zaostavile tradicionalno popularne Rusiju i Ukrajinu. Interesovanje za američke izbore je zasenilo temu rata u Ukrajini, gde je izveštavanje ostalo polarizujuće. Tema Bliskog Istoka još uvek visoko pozicionirana.
- Najkonzistentnije pozitivno predstavljanje ponovo beleži Kina i u ovom dvomesečnom preseku, kao i Ši Đinping među liderima država.
- Antizapadni sentiment je najdominantniji kod oko polovine građana i on se reflektuje kroz: evroskepticizam, slabu podršku zapadnim državama i organizacijama u anketi, kao i većim simpatijama prema bloku država kao što je BRIKS.
- Postoji povećana vera u Trampa da može da reši rat u Ukrajini i solidan optimizam da može poboljšati odnose Srbije i SAD-a po stupanju na dužnost.
- Postoji ograničena pozitivna percepcija kada se radi o stranim investicijama i njihovom uticaju na lokalnu ekonomiju. Zabeležen je blagi pad vere u investicije u odnosu na naše ankete iz 2023. godine.
- Zabeležen pad podrške Kine i u sferi percepcije kao političkog i ekonomskog partnera. Blagi rast SAD-a.
- Podrška za ulazak Srbije u NATO stabilizovala se na okvirno iznad 1/6 populacije nakon perioda konstantnog rasta sa ispod 1/10. Podrška za EU članstvo je ponovo ispod 50%, sa blagom tendencijom depolarizacije.
- Rusija je percipirana kao glavni politički partner, dok je EU u stopu prati. Kada se radi o ekonomiji ostaje na prvom mestu Evropska unija, dok je kineska percepcija u blagom padu nakon dugog perioda rapidnog rasta.
- Primetan je skepticizam prema stranim investicijama i aktuelnim razvojnim politikama države kod naših učesnika fokus grupa u gradu Užicu. Na lokalnom nivou kao najveći problemi definišu se zdravstvo i infrastruktura, dok strani uticaj nije prisutan u velikoj meri i mahom je komplementaran nacionalnim vladinim politikama ili njihova indirektna posledica.
- Ispitanici iz lokalnih fokus grupa naglašavaju da bi država morala da ima značajno aktivniju ulogu u ekonomskom razvoju nego sada, dok kada se radi o radnoj imigraciji postoji tek umereni skepticizam.

DVOMESEČNI PREGLED DECEMBAR 2024 - MART 2025.

Novi treći put
novi pristup za novo vreme

**NATIONAL
ENDOWMENT
FOR
DEMOCRACY**
SUPPORTING FREEDOM AROUND THE WORLD

FEBRUAR 2025.